„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, уторком на по табака.

Цена је за Аустро-Угарску:
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.

За Србију:
за четврт год. 8 дин., на по год. 16 дин.

Народни бројеви од петка, нарочито за шире народне кругове уређени, могу засебно да се претплате, а цена им је:
на 1 месец . . . . . 25 нов.
на четврт године . . . . . 75 нов.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 нов. сваки пут.
За „Приповедне“ плаћа се 20 нов. од врсте.

ДОПИСИ шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ.“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 нов.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

БРОЈ 42. У НОВОМ САДУ У СРЕДУ 17. МАРТА 1899. ГОДИНА XXXIV.

Позив на претплату.

Почетком априла месеца т. г. улази „Застава“ у другу четврт своје 34. године. Јављајући ово нашим поштов. претплатницима и пријатељима српске народне радикалне странке, молимо их, да се на време одазову са претплатом за другу четврт о. г.

„Застава“ ће и даље стојати на оној висини, која одговара угледу народа и радикалне странке, те према томе имаћемо једино пред очима интересе народне. У овом тешком послу могу нам помоћи пријатељи странке и „Заставе“, ако се својски постарају, да нам и на даље стеку нове претплатнике, што је дужност сваког искреног пријатеља наше странке и нашег народа. Дела дакле!

Обраћамо нарочиту пажњу на „Заставине“ народне бројеве од петка. Ти се бројеви удешавају за најшире кругове а претплата за њих стаје **3 фор. годишње, а на четврт године 75 новч.**

Иначе је цена „Застави“ обележена на челу листа.

По решењу средњег одбора радикалне странке, чији је орган „Застава“, лист се никоме не сме давати на вересију.

У Новом Саду, 16. марта 1899.

Уредништво и администрација „ЗАСТАВЕ.“

Брзојав „Застави.“

Карловци, 15. марта. (Стигао у 8 сати у вече, доцкан за прошли број). Саборски одбор закључио, да се од 1. априла о. г. обустави исплата плате вршачком епископу Гаврилу Змејановићу. (Смирени Георгије баш хоће да се свети. Разуме човек шта га је до данас на патријаршком престолу одржало, па се дрзнуо тако далеко, да и једном владици плату обустави, како би га на тај начин сломио, да може мирно и даље своје дахилуке извађати. Ми чисто не верујемо, да би се и у овом саборском одбору нашло људи, да тако решење донесу, па ћемо за то сачекати званични извештај о раду саборског одбора, те ако се ова вест обистини, онда ћемо је достојно окарактерисати. — Прим. ур. „Заст.“).

Прилике у Аустрији.

У Аустрији ври. Аустријска влада не ради ништа, не зна коме царству да се приволе. Народносна борба захватила је све крај не У Бечу и другим местима сазивају немачки прваци јавне народне аборове, распирују борбу против Словена, нарочито Чеха и позивају немачки народ, да напретку Словена стане на пут.

Словени, нарочито Чеси, неће више да трпе господство Немаца и дигоше се да одлучно бране језик и народност своју. Чеси у првој линији сложни као један човек, траже равноправност чешког језика са немачким.

Борба ова није нова, она је стара и прогутала је до сада не једну владу у Аустрији. Но борба ова достизава свој врхунац.

Аустријска влада требала је помоћу §. 14. да донесе језичне наредбе. Но она оклева, а огорчење све више расте. Младочеси у споразуму са конзервативним велепоседницима тражe, да се састане извршни одбор већине аустријског сабора и реши то питање.

И док Чеси решени до крајности да истрају у обрану свога језика и народности, боре се ретком истрајношћу, дотле Немци хоће борбу против Словена да унесу и у ниже слојеве народне. Сазивају народне зборове и ту просипају своју жуч против Словена и указују на опасности, које прете немачком народу од Словена.

И као што рекосмо, аустријска влада гледа где борба ова захвећа и најниже слојеве аустријске народности, види трзавице, које ће потрести земљу због тога ал нема куражи, да одлучним решењем стане свему на пут.

И док се народносна борба шири све више и више, дотле се над Аустријом гомилају и други црни облаци

Међу самим аустријским немцима постало је трење, које је већ данас изазвало велике трзавице.

Међу аустријским Немцима постаја је из одавна странка која је нагињала Немачкој, и тежила с њом једно бити. Шенерер вођа те странке развио је у новије време јаку агитацију. Присталице његове крстаре по целој Аустрији и наговарају аустријске немце који су већином католици, да пређу у протестантску веру, уверени, да ће тиме пре остварити наде своје, кад буду аустријски Немци исте вере са онима из Немачке. И рад њихов као да лепо успева. Аустријски католици се узбунили и сами епископи њихови сазивају своју конференцију у Беч, да се посаветују, какове мере да предузму против овог покрета међу аустријским католицима.

Узмемо ли још и антисемитску борбу, која је у Аустрији јако отела маха, онда нам је јасна слика данашњег стања у Аустрији.

Врење је као што се види у Аустрији на све стране и њему треба брза и радикална лека, јер се последице његове већ осећају. Но време ово морало је наступити, јер је оно чедо природе, које се морало родити из оних дугогодишњих нездравих односаја аустријских.

Дуго се подржавало тамо болесно стање, док није ево зло избило.

=

Tempora mutantur!

IV.

Нами који знадемо многе појединости из оног времена, који знадемо многе интимне разговоре, упуте усмене и писмене, листове и гласоноше не треба никаквијех посебнијех доказа. Ну шира јавност треба доказа, треба да се прстом упре у појаве и чињенице, па да ствар разумије и појми. Дотична писмена још пијесу докази за јавност, ну доће и томе вријеме.

Ал' бан нам сам све боље и боље открива своје карте, све више и више лети оном стрмином, по којој је полетио кад се је окитио редом „златног руна“.

У Пешти он гласа за најширу слободу савјести, за потпун паритет свијех вјера — чудо од либералности и слободоумља. А у Загребу исти тај либерални бан ломи копље за уважење језуита, оправдава њих в рад и темеље на којима је основан! У Загребу — окрећући се према Риму — говори да је његова жеља да што више српске дјечице полази заводе разнијех „сестара“, — и обећаје јавност српскијем заводима тек онда кад докажу да су на њима намјештени „оспособљени“ наставници. А ко има да суди о том „оспособљењу“? Наравно опет истови људи, опет они, којијем је образ поднашао да против свог бољег освједочења ступе у службу са намјером да провађају идеје „eremite“ ђаковачког и „пророка пазаришћанског“. И наравно код њиховог освједочења неће ти људи свог вијека никад бити „способни“, прем већина од њих имаде и вишу квалификацију — сву филозофију, са свим испитима, а неки праксу 20—30 годишњег одличног и успјешног рада. Неће он да се обазре, по својијем „хрватскијем“ земаљскијем заводима, па да види, ко и са каковијем квалификацијама на њима обучава. Све су вам то дјеца протекције, све сами миљеници појединијех генерала из логора „обзорашко“ „стеклишког“. Многи од њих није никада изнутра ни средње школе видио, а многи је вајни испит за „више пучке школе“ полагао код затворенијех врата.

А шта и како се ради са Србима? Мани то ме не питај, јер да ти станем причати чуда и покоре, не би ни три дана свршио, нити би знао гђе бих почео, да ли у судству, у управи или у богоштовању и настави. Јадна би то слика била, јаднија од плача јудејског на водама вавилонскијем!

Чим су господа „обзоро-стеклиши“ ступили у владину странку, отпочела је јединствена хајка на све Србе, а особито опе, који су били или збиља патриоте из уверења, или пак као Срби нагнани немилом прошлости, присталице новог „српског“ бана. Најприје се је сваког осумњичило, те копај данас, копај сутра, постављај замке овђе, постављај онђе, денунцирај одавле и оданле, копкај и руши им углед и положај према горе и према доле, док напокон не успјеше.

У последњијех 30 година, ово је трећи пут што та господа увек једнако раде.

За вријеме генерала Молинари-ја били су тако оцрнили Србе, да је он сам једном од најугледнијих Срба, високом достојанственику, који је још к томе директно круни приступа имао, у лице рекао, кад је овај Србе бранио: „Али господине, говорите и радите ви шта вам је воља, ми вама вјеровати не можемо и не смијемо, та ви сте православни!“

ПОДЛИСТАК

ИСТОРИЈА ДВА БЕЛА ПСА.

Почело се смркавати. Мало по мало, па се спустио мир на цео крај. Чисто видиш, како се са околних брегова спушта мир све ниже и ниже у долине, па се тамо шири међу тајанствене и мрачне сенке од дрвећа. Са куле суседна села тихо се разлеже звук вечерња звона. Беше у очи недеље. Тужни и меланхолични глас звона као да певаше самртну песму минулој седмици. Марко Динић стао на врх ч—ске планине. Око му посматраше долину, што се распростила на подножју брега. За тим му поглед паде на село и подуже се задржа на крову куће, што беше покривена црвеним црепом. Над димњаком се вијугао густ дим. По каткад севне у диму варница. Марку се чинило, да час-по чује глас девојке, која је ложила ватру и певала а којој у лепоти не нађе равне ни у свом селу ни у целом шумовитом крају оном. Код куће га одговарали врло гадном узречицом: »Волим своје ђубре, него туђе злато.« Ал' то беше узалуд, јер Марко сваке суботе слушаше са врха ч—ске планине сахрањивање прошле седмице. Звона су шаптала о сахрањивању целога света, ал' његово би срце тада заиграло, задрхтало оо дивоте, што му обдјаваше суботина ноћ. Само би се онда намрштио, кад би помислио на зору. Јер

„Лакше је од тврда камена
Чашу начинити,
Него двома заљубљенима
Сада растанити.“

Хеј, та зора . . . Када петли поју и наговештавају зору, те драги моли драгу, да га још једном загрли, јер за мало па ће ето сама да остане. Бар да зора рујна што спорије руди, те да и заљубљене из љубавна заноса им што спорије пробуди.

Ова ко мисли и премишља Марко и у овај мах у себи, док му поглед почива на кући Загоркине својте.

Ал' кад на једаред, одкуд било да било, тек пред њега искочише два бела пса. Беху то велики кудрави пси. Вијући и скачући умиљавају му се.

— Белов! Кудров! Ај, ај, мили пси моји, а где сте ми били тако? Ваљда и сад јурите за зецом? Шта? Не волим вам тај посао, не! Још ће да вас убије онај . . . онај . . .

Није изговорио до краја, јер га иза леђа прекинуо суров, промукнут глас.

— На мене мислиш, је ли, Марко Динићу?

— На тебе, господичићу мој на тебе да.

— Но ако си па мене мислио, онда си погодио. Ја ћу да убијем ове штенце.

Господичић, Стевица Радић, млад човек црвене косе и лика, баш ишао кући из заседе. Љутио се, што и у овај мах мора ући постидан у село без зеца

— Никад боље, но што смо се у овај мах састали. И опет ти кажем да ћу убити ове штенце и лупи руком о своју двоцевку. Они тамане зечеве.

Марко рече мирно:

— Полако, господичићу мој Не мој да бесниш. Знам ја, да тебе друго нешто једе.

Стевичино лице букну у пламен.

— Мислиш ваљда на ону девојку?

— Да, па опу девојку, чија су ова два пса. Та два пса сам јој ја поклонио, док су још били штенци Знаш ли? Та два пса ме прате сваке зоре кући Знаш ли? Ако убијеш ова два пса, заклаћу те Стевице. Јеси ли ме разумео?

Не рече више ни речи, него звижне и оде са псима оставивши Стевицу на цедилу. Стевица стоји као да је укопан у земљу и тек кад је Марко већ по прилично одмакнуо, попрети му песницом.

— Чекај само, рече сичући, чекај паоренderу један.

Загорка је стајала у мали врати и чекала Марка.

— О, немој да мислиш да сам тебе чекала, рече притворно кад Марко дође. Али кад се руковаше, девојка уплашено устукне натраг.

— Ју, Боже, какво ти је лице? Бело, као бељено платно! Шта ти је?

— Ништа, ништа.

Међу тим су пси непрестано скакали око њих и љутито цичали. Чисто се видело, као да имају нешто да кажу својој газдарици.

— Види, види. По псима видим, да се нешто догодило с тобом!

У тај мах стиже до њих Стевица Радић. Навуче шешир на очи и прође крај њих. Кроз зубе је добацио девојци »добро вече«, а за тим га нестаде у сумраку.

— Је ли, с овим си се нашао?

— С њиме.

— Због паса сте се завадили, је ли?

— Погодила си.

— Мени је данас већ попретио!

— Теби?!

— Ал' не озбиљно, већ онако у шали.

— Шта је казао?

— Видиш, Загорка, рече, ја бих ти већ давно донео био зеца, ал' их испред мене страшно тамане твоји пси. Дотле неће бити зеца, докле ја не убијем твоје псе. Ај, ај, Загорко, твоји пси тамане зечеве, а ти опет мене. . .

— То рече? А шта си ти на то рекла?

— Шта сам могла рећи. Здраво сам се смејала. Ја га таманим! Хоће да му пукну образи. Сирома! Тај је заљубљен!

Марко узе девојку за руку.

— Хајд'мо унутра. Сад си опет сав поцрвенио од једа! Чисто те се бојим Марко. . .

Момак се усиљено насмеши.

— Бојиш се од мене ти . . . ти. . . Ал' не бој се. Пољуби ме.

Девојка се приљуби уз момка.

— Па не марим. Тога се не бојим. . .

*

Петли поју.

— Остани још мало. . . Не мој још да идеш.

— Стравиш се?

— Стравим се.

— Оговараће те, ако ме овде зора затече.

На истоку зора се указује. Танки румен обојадисала источни крај неба Још један пољубац. Пољубац дуг и сладак и Марко се истрже из наручја девојчина. Пред вратима леже оба бела пса. Како се отворише врата они,

Кад су синови Лојоле дотле догнали покушаше срећу ићи корак даље — Инсценираше познату побуну у Раковици 1871 год., рачунајућ, да ће се сва држава оборити и уништити бунтовне „влахе“, па би се тако лијепа хрватска домовина ријешила те „гамади“. Ну преварише се у рачуну. Прваци народни, према дну душе увријеђени, не оставише на цједилу свој народ, него му се ставише на чело, и за три дана сврши се та несретна згода у срцу српског народа! Погибе неколико невинијех жртава оста исколико сирота и удовица, ал све „ad majorem Dei gloriam!“

И опет — видећ да тај пут не би ништа — ровише 12 година и огорчиваше народ нарочито за бана „пучанина,“ па кад су мислили да је згода, инсценираше год. 1883. познату буну око гробова у Загребу, ал брже боље пребацише пожар у српску Банију. Ну ни тај пут не прођоше боље од првог. Али овде се је лицемерство показало у највећој мјери. Један скроз њихов човјек, котарски судац др. Шм., против ког су се Срби толико жалили, док је био у Ст. Пазови, ваљда не посвећен у тајне господе озго, пожури се и утиша побуну на најопаснијем мјесту у кратком времену и спасе живот срп. свештенику. Наградише га за то сјајно! И данас је кот. судац, а пред њим су већ давно одмакли његови бивши вјежбеници.

Непостигав ни ту никаква успјеха, чим ступише у редове данашњег бана почеше, као што горе рекосмо, опет. Главни покушај за успех били су прошлогодишњи немири у свој горњој Крајини од Огулина, Дубрава, Плашког преко све Лике, слуњске Крајине и Баније до јадног Сјеничака!

И опет нијесу успјели, и ако Бог да неће никада успјети — а да ће још покушати, то је више него сигурно!

И како мудро искоришћују сваки такав појав! Овамо вичу на сва уста како су „грчко-источњаци“ заостали, како су подивљани, како их треба најмање поунијатити да се опет мало упитоме, а како се такова дивљаштва не догађају и не могу да догоде у хрв. народу, а на други крај вичу, како су то докази да је у Хрватској зло, како „Хрвати“ хоће самосталност, и шта ти ја знам шта све не!

Е, јесу мудри. Једним ударцем хоће на два краја, да убију двије мухе.

Ну не ради се то тако само са појединцима Србима, него се ради кроз са основом на пропасти и уништењу моралном свог српског народа.

У бившој Крајини постојале су неке грађанске школе, што их је основало још ратно министарство. Свршив свих осам разреда, — 4 разр. основне школе, и 4 разр грађанске школе — могла су дјеца да прелазе или у јавне препарандије, у војничке школе, у трговачке заводе и т. д. свуд онуд, куд се може са 4 нижа разреда средишњијех школа. Те су школе биле у Оточцу, Огулину, Слуњи, Глини, Костајници, Нов. Градишци — и шта знам још гђе даље. Па што учини Исо Кршњави? У свим местима где су Срби у околини у већини, где су дакле горње разреде српска деца у већини полазила, — затвори Исо горња два разреда, и тако пресјече сиротињи сваки пут на даљи напредак. Наравно тај удар је погодио Србе, а за то је био и прорачунат!

Србе чиновнике и учитеље терају у центре стеклишке, да им ваљда буде живот удобнији, где се несмеју ни живим показати, ако неће да буду инзултирани, а стеклише шиљу у српска мјеста, где могу да раде шта хоће, небојећ се наравно никога. Непризнају они Србину ни празника ни свеца, него га и даље кињe и муче, повлачећ га по суду и области, те га запремише кад се преко пута литургија служи?!

На млогим заводима, гђе имаде толико српске дјеце, да би и по самом њиховом школском закону морао бити Србин учитељ нема га и не даду га! Знам један случај гђе је српска општина тражила на такав један завод Србина, па шта јој је одговорила жупанија? Чујте и дивите се! Нема ¼ пучанства, не може се дати учитељ.“ А закон прописује ¼ ученика!!! Е јест, ал овђе је згодно позвати се на број народа, јер шта то смета жупанији, ако вјећина деце долази на ту школу из вана, из огромне већине српскога народа! Ил' можда није истина? Нек ријекне ко има петље.

„Епархијски школски референти“.

Недавно је написао А. В. у „Бранику“ чланак под горњим натписом. Изгледа, да је сад ствар већ прешла, јер је изабран школски надзорник за епархију вршачку и темишварску и да не би требало више о томе водити реч Но ни А. В. није о томе повео реч ваљда с тога, што је он дословце или онога уверења у погледу поделе надзора којег је навео или што није о томе читао по нашим стручним школским листовима и слушао по учитељским скупштинама, на којем становишту стоји у том питању учитељство. Него је повео с тога, што је то било доба баш пред избор таког једног надзорника и што је и он један од оних „претендената“ на то место. Можда он није ни компетовао на то место, ал' свакојако он има своје засебно уверење о „моћној“ речи „власт“, а још већма чини дову „власти“ ако је она самовољна, као на пример што су наше највише автономне власти, и ко стоји добар да оне по својој урођеној самовољи не би могле и А. В. прогласити спремним за таког једног надзорника, па ма да се није искао и ако он препоручује, да се подели надзор међу учитеље, који су чланови епарх. школског одбора у дотичним епархијама. Зна он добро, да то прво и прво неће бити, а друго да нема смисла, да се трајан надзор тако изводи. Него има он другу бољу на свом срцу. Друга нека „изнутрица“ једе њега, што кажу наши. А то је он ето и изнео. Он би мало дисциплине. И као такав ваљда је тек заслужио, да и он дође до надзорничког места. Што он иначе не зна на чему је у школским стварима, то ништа не чини, јер то ће све поправити дисциплинарне истраге. Од четири точка Коменскова он је изабрао као најбољи онај што се зове надзор и подвукао га. Јест, он је главан и најглавнији. Ал' не онај надзор који се своди на дисциплинарне истраге, не онај тако звани стручни надзор, који уме само да заседне за катедру и захтева, па још да и то уме, него у II. разреду захтева оно, што је прописано за III. разред, као што је г. А. В. при своме „наджиравању“ једном практиковао. Него у потпуном смислу стручан надзор, који би некој невештој или новој снази учитељској умео практично показати известан рад у школи, а то сви ти „претенденти“ на надзорнички „престо“ као што је А. В. и неки му другови, нису у стању. Они би за такав захтев обесили још каквом учитељу дисциплинарну истрагу о врат. Јер г. А. В. и ако је био некад учитељ у основној школи, то је било пре 25 година! Он од то доба није никад практично радио у такој школи. А наша школска уредба држи, да је учитељ основне школе већ после пет година паузирања изгубио праксу и треба поново да је испитом докаже.

У осталом с те стране не вреди ни говорити, јер ни саме наше школске „власти“ нит' разуму оно што је у школској уредби мало збринуто, а да и то мало практично изводе, о том и не сањају, јер они нису за то на столицама да нешто изводе, него да на њима седе. С друге стране ћемо ми да се разговарамо са г. А. В. и о његовој „родољубивој дужности“ која га је нагонила да „још пре“ седнице Школ. Савета и он пробеседи. Њега залаже партијски глас медом и партијским шећером и вели му: „То нам једи па нам пробеседи!“ Он би мало дисциплине „јер би се овим путем и начином постигло и друго добро — вели он — а то је, што би се учитељство наше везивало више за свој посао и позив, те не би ни доспевало ни марило за друштвене и страначке размирице, које га данас трзају и увлаче у разне неприлике.“ То би он хтео!

Но господине мој, то су жеље које вам се неће никад испунити. Јер догод учитељ осећа да је човек и члан друштва, дотле ће увек и тога бити и мора бити, јер учитељ који је везана вреća, није за учитеља. Учитељ мора бити потпун идеалиста, слободан дух, тек онда је прави учитељ. Није то господине само код нас тако да се сво свесно учитељство бори против мрака. Тако је код свију народа, и по свима земљама. А. В. слабо прати кретање учитељско у најближој својој околини. Ето мађарских учитеља који одлучно устају за добро и напредак своје школе и учитељства, а тек у коликој је мери развијена та борба у Аустрији и ако и тамо има још те каквог притиска на „подобије“ наших „власти“.

Свугде се бори учитељство за оно што је боље и напредније као и други свет, па тако се и српско учитељство у митрополији бори са оправданим разлогом за то. А да је ово стање труло у то не сумња ни А. В., јер је и он само под оградом „Знајући . . .“ ушао у епархијски школски одбор, односно примио наименовање.

А. В. је већ једном покушао да пружи прст на учитеље као странчаре, а не гледа себе. Њему је и онда по заслузи одговорено, а ако се не буде оставио тога посла, мораће учитељство друге мере употребити против његових испада. Да ли ће му онда бити жао ми не знамо, али то ће нам он казати по свој прилици у каквој трогателној беседи, као што је и на прошлој конвиктској скупштини ударио у плачевне жице, чиме нас је слабо потресао, а ако овако узради у будуће ће још мање.

Један мали Коменски.

Политичке вести.

Прилике у Угарској. Министар-председник Коломан Сел стигао је у понедељак у Беч, а домобрански министар Фејервари још у недељу у вече. Путовање угарских министара у Беч, стоји у свези са питањем о поравнању односно т. зв. Селове формуле.

Привремено поравнање у Аустрији. Као што је познато, у Аустрији је било продужено привремено поравнање царским указом на три месеца дана. Ово време истиче крајем овог месеца п. н. к. и оно ће бити поново продужено на друга три месеца на основу §. 14.

Румуни и Јевреји. Полузванични лист угарске владе „Пешт. Лојд“ доноси чланак у коме јако напада румунску државу, што гони Јевреје. У том чланку међу осталим стоји ово: Румунска влада потпомогнута конзервативном странк м којој на челу стоји букурештански градоначелник, служи се ратарским сталежом да изазове изгреде против Чивута. Као што је познато прошле године били су у Букурешту велики изгреди против Чивута и бивша влада гонила је ове. Но огорчење европске штампе, када се дознало о злочиначким и варварским догађајима у Букурешту као и лична и имовна несигурност, која је почела да прети румунском кредиту, нагонила је данашњу либералну владу да одложи побуне против Чивута. Сељачки устанак добро је дошао сад влади да започето дело доврши. И с тога је ископан из свог гроба стари закон о странцима и опет оживотворен. У земљи рођени млади људи (разуме се Чивути) чији су оци па и праоци у земљи рођени просто су проглашени за странце и на полицију позвани, у затвор стављени и за 24 сата преко границе пребачени. — Ко прочита ову тугованку, а незна ко је пише, тај би још могао поверовати у њу. Но за онога који зна за „П. Лојд“, том је одмах све јасно. И заиста и сам увиђа да је јако претерао, те за то скромно признаје да је међу прогнаним Јеврејима било и социјалиста. На остале испаде против румунске владе нећемо се ни осврћати. По себи се разуме да ће сва чивутска штампа надати дреку и устати против румунске владе. Свакако су врло крупни разлози били који су приволели румунску владу на овај корак и која је пошла да очисти земљу од јеврејских гостију, не презајући што ће се на њу просути читава бура чивутске штампе. Сетимо ли се само по неких њихових агената и рајвендера, који су и нашем народу на жалост врло добро познати, онда нам је ствар потпуно јасна.

Рат на Филипинима. Све вести што стижу са Филипинских острва сведоче, да је борба жестока и одлучна. Усташи се боре јуначки и истрајно. Агвиналдо, вођа усташа, издао је проглас на све филипинске држављане, у коме их позива, да без разлике устану у одбрану слободе и независности. Американци су увидели сву озбиљност ствари, и за то је у Вашингтону одлучено, да се повећа војска одмах пошље на Филипине. Борба бесни на више страна и Американци са великим жртвама иду напред стопу по стопу. Нема сумње, да ће се силна крв пролити док се на овим острвима поврати мир и ред.

Нови арбанаски скуп одржаће се у Балеиносу на Косову, али се још не зна поуздано дан. По разним консулским извештајима генерал-гувернери и кајмаками у европским покрајинама саопштили су мухамеданским и хришћанским првацима заповест Султанову, да живе међусобно у миру и спокојству, иначе ће се против њих предузети најстроже мере. У исто време Порта довршује полако све војне мере за сигурност, на које се решила, па и Једрену, камо је ових дана послато 22 вагона са топовима и муницином за појачање утврђења вароши. Ако ово није само портин маневар.

Конференција за опћи мир. Из Рима јављају, да је конференција за опћи мир сазвана за 18. мај. Папа није позват.

Енглеска у Африци. Енглеска на све стране хоће да захвати. Позната је њена лакомост за земљама у Азији, но она већ одавно тим путем иде и у Африци. Рад њен у Африци систематски је удешен и тече по њу добро, али како тамо траже добитка и друге европске државе, то се њихови интереси често сукобе и све више избија на видело стара грабљивост Енглеска. У последње време сукобили јој се интереси са француским у Северној Африци око Судана. Но овај судар ипак је мирним путем изравнан, само што је при подели Енглеска и опет мудро израдила, да јој допадне бољи део. У јужној Африци ради она врло енергично. Па не само да јој није доста то, што тамошње покрајине староседелачке по својој вољи хоће да исисава, него је сад почела тај начин и против републике Трансвала у јужној Африци. Најновији гласови јављају, да је британском дипломатском агенту у Преторији (главно место у Трансвалу) 21.000 Британаца трансвалских поднело молбу на краљицу Викторију. У молби се туже на управу републике и износе стање у републици као неиздржљиво. Траже да се услед те тужбе спроведе истрага и да се тако у управу земље умеша Енглеска. Из овога се ништа друго не види, него прст Енглеске, која хоће и овде да распрострe своју моћ а дотичнима како било.

пођипаше и стадоше скакати око момка. Скачу пред њиме, као да би хтели да га зауставе, да га врате натраг.

— Ид'те збогом! Луде једне! брани се Марко. Шта скачете толико. Хај'те лепо уза ме.

Пси се умирише и полако иђаху уз њега. Ал' кад изиђоше иза села, појурише напред дуж подножја брега. Марко их вабио: Белов! Кудров! Кад ал' у тај мах јак пуцањ потресе јутарњи ваздух. Један од паса жалостиво стаде завијати и врати се натраг к Марку — па три ноге. И поново се зачу пуцањ — а и други пас дојури до Марка. Скаче и чисто вуче Марка натраг. Марко потрешен гурне у страну верпу животињу, а за тим ван себе истрчи на брег горе, те се упути правцем, према месту, где је пушка севнула. На брегу је био Стевица Радић. Био је на оном месту, где су се јуче састали били. Баш је љутито пунио био пушку. Ал' тек што је пушку напунио две снажне руке дочепаше оружје и дивљом снагом отеше је од Радића

— Но, господичићу — рече Марко задуван. Једном од мојих милих паса ранио си ногу, је ли?

Стевица се трудио да узме пушку натраг, али га Марко гурне у страну и пошавши неколико корачаји унатраг, узме на око Стевицу.

— У страну Белове!

Ал' Белов не хте стати у страну. Предњим ногама лупи о цев пушчану. Пушка пуче. Стевица је стајао погурен, дршћући од страха по целом телу. Марко спусти пушку. Сад је већ и он дрхтао.

— Боже! Шта сам учинио!

У великом узбуђењу свом, није ни приметио, да је белов у скакању свом у страну гурнуо пушчану цев, кад је он опалио Он приступи Стевици.

— Зар си жив?

— Жив сам, Марко. Ал' то могу захвалити твоме псу, а не теби.

— Видим, рече Марко а очи му се напунише сузама — а ти си хтео да убијеш, ту добру и милу животињу.

Стевица Радић постиђен пружи руку Марку.

— Заборавимо то што је било.

Марко прихвати руку.

— Нâ твоју пушку.

Са више речи не удостоји Стевицу. Он звижне и одведе своје псе.

Сиромах кудров је шантуцао крај њега. Још једном крадом погледа на човека с пушком, па онда је мирно и даље шантуцкао крај свога госе. Марко га је целим путем гладио и тешио.

— Не тужи мило псето моје, не тужи. Оздравиће твоја нога, само док се ја оженим.

За тим је тихо певушио Марко:

„А мени је моја дика
Најлепша меника“.

Превео: —ан.

Белешке о утисцима са пута из Сантова.

(Од нашег нарочитог извештача.)

IV.

Прелаз Сантовчана у православље може се рећи, да је заталасао сву околину. Да се раније још сазнало за тај случај, уверени смо, да би се многи пожурио и из даљих крајева, да га види. Али и присутна множина народа којега је могло бити на 8—10 хиљада душа, доказала је колико се интересује за овај јединствен пример. Још у очи тога дана стизало је света пуна кола у Сантово. Осим све четири стране Бачке, још је било ту много и Бараћаца. Па колико је православних Срба из Бараће било, али је много било и тамошњих Шокаца. Ови су баш нарочито дошли да својим очима виде и да се потпуно увере о ономе, што су тек начули. Њих је тај случај и за то интересовао, што и они гаје ту мисао, да пређу у православну веру. То је веран и истинити факт, који ће бесумње ускоро избити и на површину. И ти Шокци трпе и сносе све оно, што су и сантовачки Шокци трпели и сносили са извесне стране. Али национална свест букти и код њих, да нађе себи одушке и спаса у вери православној, коју су међу нас посадили први словенски апостоли. Околна пак села у Бачкој стоје сва као запета пушка да час-пре учине што су и Сантовчани учинили. Ми би на све то рекли само: Ускори Боже!

*

О животу и обичајима ове нове православне браће наше, било је речи већ у једном од прошлих бројева у подлистку нашега листа. Ја не би имао овде о томе ништа више да говорим. У осталом, да се о томе више што пише треба и дубљег проучавања тога народа. Ја још имам из својих бележака да додирнем ово: То је народ чедан и гостољубив; то је народ, који се уме за идеале своје до крајних граница одушевити. У свему се види права и чиста српска крв. Па она весела песма његова, коју му је његова рођена уобразиља и стваралачка песничка моћ створила; она игра његова, која се тако радо гледа у свима крајевима српским, све су то знаци, да је тај народ живео за народност своју, за своје традиционалне обичаје и за све оно, што га као челичног борца и достојног потомка славних предака карактерише. Па када је тај народ у мору туђинства могао такав до данас остати, онда немамо стрепити за њега ни у будућности. Он ће своје им умети прославити тако исто и у будућности. Он ће своју прадедовску веру знати на висини одржати. Србинство ће се слити с њим у православље те ће за те идеале и живети и мрети. Живела и хиљадила се нова православна српска браћа наша. — Живела!!!

* * *

Исцрпео сам све што сам имао да кажем. Говорио сам из срца к срцу. А сад је доста. На повесници народној и црквној, тим неумитним судијама остаје, да свој праведни суд изреку о овоме преважном делу наших дана. Будимо стрпељиви само!. .

Очевидац.

ДОПИСИ.

Каменица, 12. марта. (*Јеврејска повластица. — Несавесно управљање. — Поткопавање села. — Опасност да се куће не сруше. — Непоштовање власти*). Пашем селу прети велика опасност и само брза помоћ може нас спасти. Но да вам причам по реду. Пре неки дан дођоше у наше убаво сеоце три Јевреја из Будимпеште. Собом донеше и показаше неке повластице, да смеју дуж Дунава шљунак вадити. Покушаше и потражише срећу на више места, но како им свугде изгледаше ствар мршава, дођоше у наше село. У нашој општинској кући показаше ту своју повластицу и уз обећање врло незнатне награде, затражише, да тик под самим селом копају шљунак. Начелник наш одмах хтеде да им буде на услуги. Два одборника буду позвана, да потпишу дозволу односно уговор тај. Но људи ови разумни и свесни своје дужности, не хтедоше потписати дозволе. Ал' не леви враже! Начелник позва друга два одборника, који ове ствари не разуму, и они потписаше дозволу, не знајући управо шта су потписали. Чим добише Јевреји потписану дозволу, дође багер и почеше јаружити Цело село се узбуни кад виде, шта се ради. Јер није шала, испод самог села копати на 100 метара и вадити 25.000 кубичних метара шљунка. То значи ни мање ни више, већ цело село изложити опасности, да се данас мало сутра мало, мало по мало сурва у Дунав. Ал' шта се тиче пештанских Јевреја, што ће поткопати темељ нашем имању и нашем селу. Шта се њих тиче што ће куће уз Дунав неминовно се срушити, чим они шљунак однесу и што ће мало по мало и цело село се сурвати. Њима је стало, да од своје повластице што већу хасну и ребах извуку. Маре они ма цела Фрушка Гора пропала.

Некада је матица нашем селу јако шводила, но наши стари не жалећи зноја ни труда, утопише под селом огромну лађу шљунка и тако одбише матицу. И сад долазе Јевреји из бела света, да нам село поткопају и шљунак однесу. И је ли чудо, што се цело село узбунило, кад је видело, шта се ради?

Сви сељани, којима је кућа близу Дунава и којима у првом реду прети неминовна опасност, седоше на кола и одоше да се жале котарском предстојнику. Овај је саслушао праведну молбу сељака и њихове истините разлоге, и наредио да се јаружење обустави, док се ствар не извиди. Па мислите ли да се тако учинило? Боже сачувај! Пештански јевреји и даље јаруже, а ако ствар што пре не буде решена код жупанијске области, помоћ ће касно доћи. Жалосно је што има код нас људи што стоје на управи, а неће да се старају о добру и напретку села и народа. Жалост је што има међу нами одборника, који се дадоше завести и потписати ову по нас смртоносну дозволу. Тешимо се само што њихови потписи не вреде, јер у овакој важној ствари мора и треба већина одборника да решавају. Ми имамо 8 одборника и сигурни смо да ниједног осим оне двојице неће моћи ни пештански јевреји ни начелник задобити, да оваку срамну дозволу потпишу. Синови Израиља ликују, гледајући нас где се довијамо као црви, да се ове беде избавимо, а ликују што нађоше међу нами у нашој средини људе за своје ребахе, те нас сад нашим рођеним оружјем бију. Но ми се надамо да још има правде, да још влада закон и да ће се овој грдној неправди, овој очевидној незаконитости, која се противи и самом духу природе што пре стати за врат.

Тешко теби китњасти Среме и теби дивна Фрушко Горо, ако ти буду твоја убава села и твоје дивне обале поткопавали и упропашћивали пештански јевреји. Зар се узалуд борише и гинуше ваши претци, да само своме потомству осигурају кров над главом и парче иметка, кад ето чак пештански јевреји дођоше да руше. Но ми се још уздамо у Бога, у правду и земаљске законе. Још нас теши да ће жупанијска област што пре стати овом несретном јаружењу на пут и спасти нашу општину од неминовне пропасти.

Шокорац.

Панчево. (*Наша читаоница и наши нотабилитети.*) Прошлога месеца одржана је главна скупштина наше читаонице. Том приликом избило је на видик нешто, о чему мора водити рачуна сваки члан читаонице коме лежи на срцу, да би тип читаонице остао онакав, какав су творци њени пред очима имали.

Ова српска институција није се покренула нити заснована иницијативом извесне клике људи, наших такозваних „нотабилитета,“ него је покренута мисао о оснивању њеном од сасвим независног кола панчевачких Срба грађана. И заиста је и основаше. То је већ довољно било, да су наши самозвани „солидни елементи“ покрет овај мрким погледима пратили. Треба наше прилике познавати, а когод их познаје, тај ће знати и то, да све оно, што се у нас покрене, па ма то било најродољубивије, најбоље и најлепше, само ако нема сигнатуру извесне клике, то онда неваља и није добро, па ма се целом свету иначе допало. Тако је било и код оснивања српске читаонице. Не само да се нису уписале „главе“ наших „солидних елемената“ него чак ни околина њихова. Тек после, кад су видели, да читаоница може сасвим лепо и без њих постојати, а они шта ће и како ће, него одједаред променуше тактику, те почеше да се увлаче један по један, и најпосле на дан-два пред саму скупштину доживесмо и то јединствено чудо, да је уписан и цео генералштаб „нотабилитетски“ за чланове читаонице. Многи се запиташе, откуд наједаред тај преокрет у главама наших „громовника?“ Шта то значи? Док су се тако неки чудили и запиткивали, донде су многи искрени пријатељи читаонице озбиљно вртили главом, видећи у напред, да ће временом наша читаоница изаћи из колосека мирна живота њена, те постати све друго, само не оно, шта треба да је. И то је оно, што ми је дало највише повода да вам пишем и да се за овим преокретом, који је наступио код наших „громовника“ мало дуже позабавим. Конзеквентно су се они увек држали према сваком покрету који није већ у напред добио њихова благослова, као што је то напред изложено, и сад наједаред посташе инконзеквентни! Мислите ли, да је то без разлога? Боже сачувај! Они штогод раде, раде увек у виду неке чедности, па чак умеду ствар да заодену и у родољубиво руво, али своју превласт свуда и свагде негубе из вида, јер им је до тога највише стало. Да се они нису уписали у читаоницу што им је стало до ње, то је ствар чиста и јасна, јер да су они имали срца и љубави наспрам српске читаонице, неби чекали, да то учине после четир године нити би гледали ко је покреће и оснива, већ би се као родољуби одма уписали. То је моје уверење, а имам ли право, показаће најближа будућност.

У патријаршији . . .

Било је 13. тек. месеца, на рођен дан патријара Георгија. У школском савету му честитају дан седамдесетогодишњице и патријар изјављује да ће дати 100.000 фор. за зидање семинара а то као што се по себи разуме, не одмах, но кад наврши седамдесету.

— А, шта ти велиш на то? пита он једног свог пријатеља. Зашто сам оставио ствар, док не навршим седамдесету?

— Недостижими су путеви Ваше Светости. Њест наше разумети времена и љета.

— Хе мој брате! То је да учиним мало по вољи и народу. Кад сам покренуо ствар због јединственог штатута, хтео сам, да са тај мој дар одмах уручи народу и да се мора на сабору претрести пре сваког другог питања. Ти знаш како су ме због тог нападали.

— Знам, знам, Ваша Светост.

— Е видиш! Да ми се не би и овде пребацивало, како хоћу и ову ствар да решим пре свега другог, оставио сам годину дана времена. А?

Пријатељ Његове Светости од великог усхићења није знао шта да каже Вл.

Вести из места и са стране.

Прекобројан вашар. Прошли новосадски вашар испао је због рђавог времена врло лоше. Како дознајемо варошки велики капетан г. др. В. Деметровић отпутовао је био у Пешту, да код министарства изради, да се и прекобројан вашар одржи у што скоријем времену. Тврди се, да је пут његов био од успеха, јер је посредовањем и заузимањем његовим влада одобрила, да се накнадни вашар одржи 3. 4 и 5 (15. 16 и 17.) априла о г.

Стражар (Le Veilleur). Тако се зове нов француски изум, о коме пишу сви листови. То је техничка справа, помоћу које се могу врло лако чувати куће, станови, трговине, шуме и све друго. Строј му је врло прост и једноставан и најпрепреденији лопов не може од њега извести своје намишљено дело.

Забрањен лист за Босну. Калај и његова управа раде у Босни и Херцеговини по своме ћефу и разуме се да им није по вољи кад се о том свему извештава публика. Најновије дело ове самоволе то је, да је „Српству“ забрањен улазак у Босну и Херцеговину. Дивота од управе и са таким поступцима мисли ваљда Калај, да ће Србе у Босни и Херцеговини одржати у мраку да се не туже против његове управе. Терет који их руком Калајевом притискује гониће их увек на то па ма Калај забранио за Босну све листове на свету.

Свргнути официјаци. Торонталски поджупан др. Делиманић скинуо је са звања и под дисциплинарну истрагу ставио главног благајника великокикиндског Душана Лаловића а с њиме заједно и благајника Љубомира Каприса и Петра Косића. Ствар се врзе око 1100 фор., која је свота примљена као принос за регулисање воде и која није заведена у књиге. Новац је до душе нађен, затворен у једном чекмеџету у звању. Благајник је поднео одмах своју оставку, но ова му није уважена док се не сврши дисциплинарна истрага.

Украли чак и касу. Из Лугоша јављају да се у оближњем селу Дежету десила врло чудновата крађа. Красна лоповска дружина ушла је у кућу трговца Фишера, и осим свег еспапа и новца у каси однела је и саму касу. Сумња се на румунске сељане. Али при свом ревносном трагању неуђоше још ни каси у траг.

Распис награде за позоришно дело. Управа краљ. српскога народнога позоришта, с одобрењем г. министра просвете и црквених послова, расписује стечај за оригиналне комаде из српске историје или српскога живота. Сваки комад треба да је у толиком обиму да, приказан, даје целу једну вечерњу представу од $2^1/_2$—3 сахата. Према томе, оставља се писцу да изради целину у три, четири или пет чинова. Дело може бити или трагедија или комедија, у прози или стиху. Награда одређена за ову циљ износи 2000 динара у сребру. Ова ће награда припасти комаду или комадима према њиховој евентуалној и односној вредности. Примљена дела сматраће се као својина краљ. српскога народнога позоришта за пет година, рачунајући од прве претставе, и писци немају за њих никакву тантијему за сво то време. Рукописи ће се поднети управи краљ. српског народног позоришта до 22. фебруара 1900. г. Рукопису ваља приложити писмо, у коме је име пишчево, и на ком ће бити мото, које и на рукопису. Коме се делу досуди награда, од онога ће се писмо отворити. Рукописи ће се прегледати до краја марта 1900. године и резултат објавити одмах по прегледу преко новина. Бр. 365. Од стране управе краљ. српског народног позоришта, 9. марта 1899. год. у Београду.

Дар за православну цркву и школу сантовачку. Извештени смо, да је српска православна црквено-школска опћина у Госпођинци приложила дар од 100 ф. на оснивање православне сантовачке цркве и школе. Евала јој!

За Сантовчане. „Добротворна задруга Српкиња Сомборкиња“ и ако је једва ступила у трећу годину живота, ипак је својим радом показала и доказала, да потпуно схваћа висину своје задаће. Није ми намера овом приликом потанко набрајати сва она доброчинства, која је обилатом руком учинила толикој сиротој удовици, не састараној матери са сирочади, сиромашним ученицама месне српске више дев. и учитељске школе, давањем месечне сталне припомоћи, набављањем градива за женски ручни рад, куповањем књига, деленьем награда и т. д.; него ћу само ради карактеристике родољубља јој, да напоменем скорашње купљење прилога на српску нар. позоришну дружину, што је изнело суму око 400 фор. А сада пак у најновије време, у својој последњој скупштинској седници, вотирала је ова племенита задруга 50 фор., словом педесет фор. на зидање цркве у Сантову. Дај Боже, и на даље успешно делала у овоме досадашњем узвишеном правцу, те и у будуће послужила осталим својим другама за пример. Живеле свесне и родољубиве чланице добротворне задруге Српкиња Сомборкиња!

Уме и он да буде кад год мало поштен! „Der Süden“, лист хрватски који излази у Бечу на немачком језику и који сваком приликом сумњичи Србе, у бр. 22. пише: „Не може се порећи, да је поступку Срба и хрватска странка права крива, тим што оспорава Србима право на то име и што их не ће да призна као засебну народност. А то је сасвим погрешно. Хрватска странка права треба ипак да призна чињеницу, да постоји у Далмацији политичка странка, која погледом на свој број, нипошто се не сме омаловажавати и која себе назива српском, и за то има право, јер у земљи има не мање од 90.000 (А и више. — Пр. ур.) који се при попису називају Србима, и које доиста треба сматрати политичким фактором, с којим сваки мудри и паметни политичар мора рачунати.“ — Још даље у чланку стоји, да просто порицање Срба нема никакве цели, шта више да је по хрватски народ са свим штетно, јер таки поступак без потребе повећава Хрватима број политичких противника и копа непремостиви јаз између браће. — Од кога је, доста је и ово!

Открића и проналасци XIX. века. — Велики и важни су проналасци што их човечанство дугује нашем веку. Ниједан се век не може похвалити са толико корисних открића, колико овај. Сва велика знаменита открића прећашњих векова даду се свести једино а алфабетско писмо, арапске цифре, компас, штампарску вештину, барометар, телескоп, а самом XIX. веку имамо да благодаримо тринајест проналазака, које је човечанство због превелике практичне вредности свуда брзо попримило. Ти проналасци овог века јесу ови: 1. Жељезнице, које су истиснуле дуготрајно и досадо путовање колима 2. Пароброди, који су то исто учинили по великим морима. 3. Електрични телеграф, који је проузроковао велику револуцију у саопштавању наших мисли. 3. Телефон, који преноси човечији глас на велике даљине. 5. Палидрвце које су изазвале врло велику промену у начину запаљивања. 6. Светлећи гас, који је истиснуо готово свуда осветлење помоћу пет ролеја. 7. Електрично осветлење, које још савршеније од светлећег гаса. 8. Фотографија. 9. Фотограф, који задржава и репродуцира гласове. 10. Ренгенови зраци, помоћу којих се може видити унутрашњост неких непровидних тела. 11. Спектрална анализа, која је проширила знање о небу и небеским телима толико, да помоћу ње можемо одредити релативну температуру и хемиски састав звезда. 12. Анестетичка средства, помоћу који се извађају најтеже лекарске операције без икаква бола. 13. Антисептичка средства, којима благодаре многи људи свој живот.

Најновије вести.

— Угарски министар председник Коломан Сел стигао је у понедељак у Беч и како јављају аустријски листови, одмах је посетио аустријског министра председседника грофа Туна и с њиме два сахата конферисао. Сутра дан примљен је Сел у нарочиту аудијенцију од владара. Затим је конферисао са министром спољних послова грофом Голуховским и поново са аустријским министром председником грофом Туном. Овај пут угарског министра председника у Беч без сумње стоји у вези са уређењем заједничких ствари.

— Из Букурешта јављају, да је влада потпуно угушила сељачке побуне, без да је приморана била да употреби насилне мере. Ово особито важи за оне случајеве где се није радило о социјалистичкој пропаганди већ о неспоразуму између сељака и велеседника.

— Са филипинских острва долазе извештаји, да се тамо води жестока борба. Усташи којима на челу стоји Агвиналдо, борили се у понедељак цео дан против надмоћније америчке војске, којој није пошло за руком да их потисне са њихова положаја. Тога дана било је доста мртвих и рањених и са једне и са друге стране.

— Руски министар спољних послова гроф Муравјев по налогу цара Николе послао је свима заступницима Русије у страним државама окружницу. У тој окружници упућује их, да изразе цареву срдачну захвалност свима онима, који су било писмено било брзојавно или на други начин изјавили своје одобрење о идеји мира. Цар види у том опћем саосећају и у предусретљивости власти, да ће конференција у Хагу бити успешна и да ће урадити плодом по идеју мира.

Српско новинарско удружење.

Српским књижевницима и новинарима.

Управа Српског Новинарског Удружења, која је изабрана на годишњем скупу 31. Јануара поверењем великог броја представника штампе у престоници српској, да управља пословима овога удружења у текућој 1899. години, осећа потребу, да се при почетку свога рада обрати целој српској журналистици и свима српским писцима, који својим радом потпомажу тежње нашега новинарства.

Значај и утицај добро уређене журналистике на ток јавних послова, опште је признат. Нема ни једног чиниоца ни у друштву ни у држави, који би данас потцењивао важност и моћ јавне речи. Што је шира област неког народа, то је и већа моћ новинарства, које је представник јавнога мишљења тога народа. Код малих народа слабије су све чињенице и све функције, с којима се они јављају у међународном односу држава и народа, па, природно је, слабији је и значај његове журналистике. Тај значај губи се још више, кад је мали народ поцепан на разне државе и земље, те нема свога средишта, ни политичког ни културног.

У таквом положају политичке културне и друштвене подељености налази се данас наш српски народ. Зато нико није позванији него српски новинар, српски писац да буде представник и пионир заједничке српске мисли. Задаћа је српскога новинарства света и узвишена. Област њена све су земље, у којима компактно живи српски народ, без обзира на државне и земаљске границе. А сваки српски новинар, сваки раденик и преставник јавне речи мора бити прожет дужностима и задаћом, коју српска журналистика има према своме народу, његовој садашњости и будућности.

Кад пођемо са ове опште неоспорне основе, онда нам се задаћа Српског Новинарског Удружења представља у двоструко ј улози.

Прва је улога српског новинарства — да је тако назовемо — спољна.

Српско новинарство мора бити представник и носилац српске племенске заједнице. Оно мора бити борац за друштвени и културни и политички напредак српскога народа. Оно мора бити неуморни чувар легалности народних установа и народног живота, као и индивидуалне слободе сваког Србина. Она мора одржавати везе српскога народа у општој словенској солидарности и односе са журналистиком туђих народа.

Друга је улога српскога новинарства унутарња, организаторска.

Узвисити српску журналистику на степен достојног преставника јавне речи; подићи и одржати гласила јавнога мњења на висини пристојног и патриотског тона; бити искрен представник и одан саветник свога народа и његових многоврсних потреба; извојевати слободној мисли и јавној речи заштиту закона; гонити сваку злоупотребу јавне речи и жигосати свако проневерење и издајство народне мисли и позива српскога новинара, то је једна страна унутрашње улоге и рада Српског Новинарског Удружења.

А прибрати у заједничко коло све српске новинаре и писце, који посредно или непосредно раде за бољитак народа; организовати их и одржавати их у служби више идеје, којој је српска журналистика посвећена; очувати солидарност међу српским новинарима и писцима, обезбедити материјални опстанак српске штампе и обезбедити материјалну будућност раденика на јавној речи и њихових породица, — то је друга страна унутрашњег рада и задаћа Српског Новинарског Удружења.

Задаћа дакле у сваком погледу часна и узвишена, велика и тешка — тешка и без оних тешкоћа и препрека, на које ћемо неминовно наићи у остварењу наших тежњи.

Да би смо дужности и задаћи нашој одговорити могли, ми позивамо овим у чланство Српског Новинарског Удружења све српске новинаре, као и све српске књижевнике, који по правилима могу бити чланови (чл. 4 и 5 члан 5. гласи: Ванредни члан може бити сваки публициста, који је најмање 2 год. дана био уредник или стални сарадник каквог српског листа или часописа ван Србије, или пре тога већ признат као књижевник. Ванредни чланови врше своја права преко опуномоћеног редовног члана. Редовни и ванредни чланови плаћају годишње на име улога 24 дин. и молимо их, да се што пре одазову овоме другарском позиву нашем.

Јер од тога, какав тај одзив буде, зависиће, да ли ће Управа Новинарског Удружења моћи одмах да приступи решавању једног од основних питања, са кога се, по њеном мишљењу мора поћи, па да се може рачунати на успех у раду. Неоспорна је истина, коју сви српски новинари и сви наши књижевници и осећају и горко испаштају, да је њихова материјална несигурност највећа сметња самосталном и истрајном раду у журналистици и књижевности. Неминовна последица тога била је увек на једној страни непрекидна и мучна борба савесних радника, да истрају и остану доследни и верни свом уверењу, а на другој страни тај очајни пример одбијао је, нарочито од новинарског позива, многе раднике узвишених погледа и јаке интелектуалне снаге, и упућивао их је на друге послове, а штампа је с малим изузетком остајала већином у рукама људи или несамосталних или недораслих за узвишени позив васпитача и заступника јавнога мишљења.

Та сметња може се уклонити само тако, ако се створе такве погодбе за материјално осигурање радника на јавној речи, да се олакша улаз што већег броја праве интелигенције нарочито у редове новинара, која ће, по узвишености свог васпитања, умети да погоди прави пут, којим журналистика треба да иде, па да може увек бити верни тумач жеља народних и заступник његових правих интереса.

Са ових разлога Управа Српског Новинарског Удружења мисли, да је дужност све наше интелигенције, а у првом реду новинара и књижевника, да се заложе за правилно решење овога питања. Са своје стране Управа Српског Новинарског Удружења изјављује, да је готова у овом правцу радити колико јој год снага допусти. Она је вољна да се одмах преда студији тога питања и изради самог пројекта за један новинарско-књижевнички фонд, који би се доцније заједнички на скуповима чланова Српског Новинарског Удружења разрадио и утврдио. Али како је за успех оваквих установа први услов велики број улагача, то је пре свега нужно да Управа Српског Новинарског Удружења зна с коликим бројем чланова располаже, и зато ставља на срце свима новинарима и књижевницима српским, да се овом позиву за упис у чланство што пре одазову.

У Београду, 1. марта 1899. год.

Управни одбор Српског Новинарског Удружења:

Председник: **К. С. Таушановић.** Подпредседник: **Ст. Ђурчић,** уред. „Београдских Новина". Пословођа: **Милан Ј. Мићић,** гл. уред. „Вечерњих Новости": Благајник: **Милан Арсенијевић,** сарадник „Трг. Гласника". Књижничар: **Љуб. Ј. Бојовић,** власник „Вечерњих Новости". Чланови управе: **Милан Ст. Марковић.** уред. „Бранича". **Ђ. Костић,** сарадник „Вечерњих Новости". **Миша Хрвићанин,** сарадник „Новог Одјека". **Радоје Радојловић,** уредник бившег „Погледа".

Изјава.

У 38. броју цењеног листа „Заставе" изашао је од дописника из околине новосадске под —ћ допис у коме се и ако не стварно — а оно бар због свога црквено-политичког уверења напада мој покојни дед Никола Григоријевић и мој опет покојни отац Петар Григоријевић, па донекле и ја сам. У главном пак избор пароха у Деспот-Сентивану истиче се као природна последица рада како мога деде тако и оца ми; шта више изводећи чак као неку конзекквенцију и из мога досадањег рада, наводи да је бајаги и тај утицао на избор пароха са разлога, што већина — и то баш сиромашнија класа није у моме раду још до данас добила довољно гаранције да ће незнам од чега заштићена бити.

Што се тиче рада у овој општини мога пок. деде и пок. оца — апстрахирајући њихово црквено-политично уверење, јер зато по моме мишљењу и по изреци „de mortuis nihil nisi bene" не могу на одговор позвани бити пошто се као мртви људи бранити не могу. Ја пак као унук и син о томе нећу да судим али ипак ово отворено тврдим: *да је рад деде ми и оца створио не мали капитал овдашњој црквено-школској општини, што тим пре истаћи морам јер наша црквено-школска општина никаквог имања пре и после њих па и данас нема*, за своје лично уверење било на политичном или црквено-школском пољу може и дописник г. —ћ по својој смрти а можда још и за свога живота оправдано или неоправдано нападнут бити.

Мој рад пак у овој општини отворена је књига и за моје предпостављене власти и за појединце у овој општини. Нећу да свој рад истичем и браним но отворено и смело тврдим да г. дописнику —ћ свагда са својим радом у овој општини на биљези стојим.

Но још и ово морам да речем: Ако је рад и уверење на црквено-политичном пољу мога деде и оца — кога г. дописник —ћ осуђује — био природна последица за избор пароха у Деспот-Сентивану, онда би логичан закључак тога избора био да је за пароха у Деспот-Сентивану изабрана личност, која са радом и уверењем мога деде и оца у противности стоји. Но то није, јер баш уверење изабране личности оно је исто што беше мога пок. деде и оца. О раду његовом нећу да судим. Још нешто да приметим. Не један пут тврдио је мој пок. деда а и пок. отац да је баш мој противник на њихово узимање код блажено упокојеног — онда епископа Бачког г. Германа Анђелића од овога за свештеника рукоположен.

Дали је пак садашња скупштина, која је избор пароха у Деспот-Сентивану обавила, израз воље већине овдашњег становништва о томе г. дописниче —ћ нисте позвани да судите ви већ предпостављена власт, која има да решава о обављеном избору пароха као и о поднесеном протесту подписаном од преко 200 овдашњих бирача.

Напослетку морам г. дописнику —ћ рећи да није лепо а ни поштено нападати мртве људе а најмање због њихова рада судити и осуђивати унука — односно сина.

У Деспот-Сентивану, 12. (24.) марта 1899 год.

Милош Григоријевић.
адм. парохије.

*

Пустили смо први допис а пустили смо и други у овој ствари. Како г. М. Григоријевић држи да је увређен, то пуштамо и његову изјаву. Примећујемо само да се наш дописник — ћ никако није хтео да огреши о правило „De mortuis nihil и т. д. већ се само дотакао упокојених личности, што је уверења да рад њихов беше од утецаја по развој данашњих околности. Више у овој ствари нећемо пуштати ништа на јавност, већ остављамо читаоцима, који су и једно и друго пратили, да сами по своме убеђењу пресуђују о томе.

Пр. у. „Заст."

Трговина.

НОВИ САД, 16. марта. Пшеница пре заквоће фор. 9·——40 н. Пшеница средња ф. 9·20 до 30 нов. Пшеница лакша роба фор. 9·——— н. Наполица ф. 8·50—80 н. Јечам нови ф. 5·60—80 Зоб ф. 5·30—40 Кукуруз у зрну нови ф. 4·10—20 нови у клипови ф. ——— нов. Маст 60 фор. Сланина сува 60 фор. дебела пушена 60 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки	37—38 нов.	живе мере
„ средњи . .	35—36 нов.	
„ лаки . . .	33—34 нов.	

Све од 1 килограма.

Теоци . 28—30 нов. по клгр.
Јагањци 6—12 фор. по пару.
Овци . ——— фор. по пару.

*

Стање воде под Новим Садом.

15. марта било је . . . . . 1·30 мет.
16. марта било је . . . . . 1·36 мет

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Изишла је из штампе нова књига:

СРПСКЕ НАРОДНЕ ПРИПОВЕТКЕ

од српског књижевника

пок. Атанасија Николића.

Књига је велика, штампана је на финој артији, веома укусно израђена и са сликом писчевом, а стаје само 2 дин. или 2 круне.

Ова лепа и велика збирка српских народних умотворина добро ће доћи свима породицама, јер ће у њој наћи забаве и старо и младо. Препродавцима $^1/_3$ рабата.

Ко пошље 4 круне добиће 3 књиге (једну на дар), ко пошље 8 круна добиће 6 књига (две на дар) и т. д.

Паре са порукама треба слати упутницом

Књижари Савића и комп.
Земун.

ПОЗИВ
НА ВАНРЕДНУ ГЛАВНУ СКУПШТИНУ
Српске земљорадничке задруге
У НОВОМ САДУ

(удружење са неограниченом одговорношћу)

која ће бити у четвртак на Благовести 25. марта (6. априла) о. г. пре подне после св. литургије.

Предмети:

Избор изасланика у главну скупштину »Савеза српских земљорадничких задруга у Аустро-Угарској (као задруге) и Централне касе српских привредних задруга (као задруге) у Загребу.

Из седнице управног одбора од 14. (26.) марта 1899.

УПРАВА.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

„Српска задруга за међусобно помагање и штедњу у Окучанима" потребује

КЊИГОВОЂУ

који мора бити вјешт једноставном и двоструком књиговодству, српској и немачкој кореспонденцији. Ступити би имао 1. маја по нов. кал **Плата је годишње 700 фор.** и слободан стан у заводској кући. Пошто задруга прелази 1. јула о. г. у Акционо друштво, има изгледа и на повишицу. Понуде имају се послати до 10. априла о г. на управу

129 1—3 **Српске Задруге.**

ОБЈАВА.

Управни одбор за заједничко руковање ритским земљама у тителском и жабаљском срезу јавља, да ће на јавној лицитацији, од дана лицитације па до 1. септембра односно до 15. октобра 1899. а за пашу до 31. децембра 1899. по новом календару, за готов новац под закуп издати следеће ритске земље:

20 јутара ораће земље у чурушком риту I. заливу (вокови);

15 јутара ораће земље у надаљском риту I. заливу (кенђел);

25 јутара ораће земље у госпођиначком риту I. заливу (кенђел);

350 јутара ораће земље у лочком риту IV. заливу;

200 јутара ораће земље у виловачком риту IV. заливу;

197 јутара ораће земље у гор. ковиљском риту VI. (ада);

83 јутара ораће земље у дој. ковиљском риту VI. (ада и двојнице);

Лицитација почеће на лицу места свагда у 8 сати пре подне и то тако да ће у I. заливу у чурушком риту;

У IV. заливу у лочком риту;

У IV. заливу у гор. ковиљском риту лицитација отпочети и непрекидно трајати, док се земља у дотичном заливу не прода.

У I. заливу почиње лицитација 29. марта (11. априла) 1899.

У IV. заливу почиње лицитација 23. марта (4. априла 1899.

У VI. заливу почиње лицитација 26. марта (7. априла 1899.

П. Т. закупници позивају се у одређено време на лице места.

Местне власти умољавају се, да ову објаву у месту за времена обнародују.

Тител, 22. марта 1899.

Никовић,
председник.

128 1—3

ЕКОНОМИМА НА ЗНАЊЕ.

1. Продаје се под врло повољним условима једно имање у близини Београда а до вароши Обреновца од Саве реке $^1/_4$ сата удаљено у једном комаду од 76 хектара, око овога имања шума сваке врсте, половина имања посејано пшеницом и јечмом а реста преорано за кукуруз. — На имању постоје две куће са 5 оделења, кош велики за кукуруз од 400 метер центи, — штала и остали пољопривредни алат.

2. Једно имање такође до саме вароши Обреновца у 26 хектара, половина посејана а половина преорана.

Оба ова имања продају се или заједно или на посе, а под условима врло повољним. У близини овога имања подиже се шећерна фабрика те се према томе исто имање може употребити за производњу шећерне репице.

Ко је вољан купити нека се обрати на

Јована М. Ковића
трв. трговца, Београд-Сава.

126 2—3

„Le Veilleur"
„Чувар."

То је најновији патентирани изумак. Бољи је и сигурнији од свакога досадањег старатеља. Чувар се употребљује за осигурање против лопова и упадаја, те се њиме дају сигурно чувати дворови, куће, станови, трговине, стоваришта, гостинске собе, кухиње, шуме, ловни ревири, стаје, касе итд. као и сопствена сигурност.

Сваки, ко чувара набави, може се одма уверити, да је себи за јефтин новац једног поштеног и савесног чувара набавио. те је сигуран како за свој живот, тако исто и за иметак.

Комад са целим прибором стаје 3 фор. 50 нов.

Генерални заступник за Аустро-Угарску:

Ђорђе П. Панаотовић
Митровица (Срем).

6 10 115

ПОЗИВ*)
у ванредну главну скупштину
НОВОСАДСКЕ ШТЕДИОНИЦЕ

која ће се по једногласном закључку главне скупштине од 14. (26.) марта т. г. одржати у недељу, 28. марта (9. априла) 1899. пре подне у 9 сати у просторијама грађ. ватрогасне дружине, на коју се сва гг. деоничари учтиво позивају.

ДНЕВНИ РЕД:

1. Повишење деоничке главнице, издавањем нових приоритетних деоница.
2. Измена правила.
3. Избор управе и надзорног одбора.
4. Могући предлози.
5. Избор одбора за оверовљење скупштинског записника.

Нови Сад, 15. (27.) марта 1899.

УПРАВА.

*) ГГ. деоничари умољавају се да изволе своје деонице 8 дана пре главне скупштине депоновати.

130 1—1

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.